

Каква не треба, а каква треба да буде Црквена реч

Слика савременог света, којем се Црква обраћа веома је комплесна и конфузна. Религијски, национални, социјални, економски, политички, културни и многи други разлози деле људе и стварају препреке које ометају ширење речи и поруке Цркве и чине изузетно тешким дијалог Цркве са светом.

Криза кроз коју пролази савремени човек: и као појединац и као заједница, изгледа да се све више продубљује. Многобројни проблеми и дилеме које се сусрећу нарочито на пољу биологије, биотехнологије, генетике и екологије изгледа да прете и самом човековом животу и постојању. Уз то дух секуларизма, који се све више развија, паралелно са буђењем религиозности и трагањем за црквеним и духовним животом, формира двоструки изазов на који Црква својим пастирским деловањем мора да да одговор и сведочење. Који је смер овог сведочења?

Оци Цркве тврде да Христос жели да се тајна његовог оваплоћења врши непрестано и свугде, тако што ће се Он рађати у срцима свих људи. То значи да догађај оваплоћења Сина Божијег, који се пре двадесет векова десио једном за свагда, парадоксално, јесте и процес који мистично наставља да се одвија кроз сву историју. Да би спасао свет и човека Христос је узео људску природу, живео је у конкретном времену и простору и говорио је језик својих савременика. Христос, међутим, данас, као и тада остаје неразумљив и несхватљив без свога тела, без своје Цркве. Црква је продужено оваплоћење Логоса у историји. Она не преставља секту или херметички затворену и одвојену групу људи, која је незаинтересована за остали свет, него се открива као радионица у којој свет може да се преображава у тело Христово. Уосталом, када је Бог створио свет и човека, Он је створио Цркву. Црква је свет божији и постоји да би преобразила и пресаздала цео свет у Цркву. Свети Максим Исповедник наглашава да се Црква састоји из видљивих и невидљивих суштина. Из оваквог виђења света следи закључак да не постоји никаква граница између сакралног и профаног, јер све може да се улије у Цркву и постане Црква.

Границе између хришћанског и нехришћанског света нису увек јасне. Ово није само због тога што су хришћани утицали на свет, него и због тога што је свет утицао на хришћане. Стога је Црква позвана да упути своју реч и сведочење, с једне стране разбијеном и разломљеном хришћанском свету, и с друге стране, широј друштвеној заједници.

Свети Сава је, у своме времену, као пастир и Епископ имао многе изазове и искушења. Суочавао се са тешкоћама, које по интезитету и обиму нису биле ни мање, ни једноставније од данашњих. Напротив, требало је знати и хтети, при том имати и неизмерну љубав према Богу и ближњем, како би се од једног недефинисаног, али Бога жедног народа, какав је био српски, створио народ са јасним Христовим и црквеним печатом и усмерењем. Свети Сава је свој и наш народ, уз помоћ Божију увео у живот, увео у Цркву, учинио га хришћанским и православним. Стога, он нам је пример за углед, он нам је покровитељ пред престолом Господа, покровитељ и надахнуће. Шта нам његов живот, његова дела и речи говоре: каква наша реч, реч Цркве данас не треба и не сме да буде, а каква треба да буде, да била светосавска, православна, црквена...

Живот и дело Светога Саве нам говоре да црквена реч не сме да буде парцијална, не сме да изражава само делове, него треба да буде саборна (католичанска) и васељенска. Предање Цркве повезује саборност (католичанство) и васељенскост, а да их, притом не поистовећује. Саборност има пре свега теолошки смисао. Не тиче се само васељенскости и универзалности Цркве, него изражава и целовитост догматског учења, и односи се на све људе без изузетка и на пуноћу освећујућег и харизматског деловања Цркве.

Живот и дело Светога Саве нам говоре да Црква, као саборна, није само васељенска, то јест, није само она која покрива цео свет, која се налази свуда, него је и дијахронска – која постоји свагда, увек. Свети Јован Златоусти примећује да саборна – католичанска Црква, није само „по свој васељени“, него се „протеже кроз сва времена“. Постојање Цркве у свим временима није само пуко историјско трајање, које се тиче прошлости него, реалност која превазилази време.

Живот и дело Светога Саве нам говоре да реч Цркве не сме да буде индивидуалистичка, него мора да изражава заједницу и заједничарење у којем учествује сваки члан. Јер, ако се чланови Цркве

хране истом Храном, коју примају од истог Хранитеља, онда се исти идентитет посматра и изражава као учешће у заједници која претендује да прожме целокупни живот, сваку мисао, свако дело и реч, свих чланова заједнице. То што најчешће унутар Цркве не можемо да разменимо мисли и да водимо дијалог у Истини, него је наша стварност простор паралелних монолога, јесте последица одсуства бриге за ближњег чак и онда када учествујемо у истој евхаристијској заједници. То што се храним истим Телом и истом Крвљу са својим братом, али ме не погађа чињеница што с њим разговарам и не смета ми што сам мучим своју муку, без моћности да је са било ким поделим, није ништа друго до егоцентризам, индивидуализам и самољубље.

Живот и дело Светога Саве нам говоре да су Црква и њена теологија дужни да се баве свим областима човековог живота – не само такозваним духовним, него и материјалним, јер човек је јединствена психосоматска целина. Тако Црква, на пример, може и мора да одговоре на проблеме биоетике и биотехнологије, на проблеме који су везани за човекову животну средину и екологију и слично... Реч Цркве, међутим, увек мора да буде црквена и теолошка. Будући црквена, мора да извире из искуства Цркве и будући теолошка не сме да превиђа теолошке изворе.

Живот и дело Светога Саве нам говоре да Реч Цркве не сме да буде самодопадљиво и самољубиво критизерска, реч која је нарцисоидна и која осуђује; не сме да буде популистичка. Црквено слово задржава своју озбиљност и црквеност када не ставља под лупу човеков живот вребајући га у грешкама, да би га предала „истражном судском поступку” на осуду, него трпеливо и с болом, саосећајући ублажава проблеме и тешкоће. Разуме се, реч Цркве не релативизује слабости човекове, али не одбија, угледајући се на доброг Самарићанина да учини милост онима који на различите начине страдају у искушењима модерног доба. Имајући ауторитет и аутентичност јевањелске и светоотачке речи, не приличи Цркви „да чеше уши” својих слушаца, али с друге стране не сме да ставља со на ране оних који болују. Реч Цркве дужна је с расуђивањем и љубављу да буде мелем за ране и савести.

Живот и дело Светога Саве нам говоре да реч Цркве не сме да буде заглашујућа и наметљива. Не сме да врши насиље над слободом човека, нити да ствара буку и тренутна одушевљења. Често заборављамо да реч Цркве треба да сведочи „вешчеј истини” (истину ствари). Реч Цркве уопште, али и проповед која бива у храму, назива се божанском речју. Тако се зове јер треба да саопшти реч Божију, реч јеванђелску. Када проповед не открива јеванђеље, него идеје проповедника или неког другог човека, тада то није божанска проповед него самоприказивање или самопромоција. Дело проповедника треба да буде тумачење поруке јеванђеља, тако да слушаоци могу с лакоћом да га разумеју. Морамо признати да данас код проповедника речи Божије, недостаје лични доживљај онога што се говори или пише. Недостаје сила пророчке речи и апостолског сведочења. Недостаје јасноћа „онога што смо чули, што смо видјели очима својим, што сагледасмо и руке наше опипаше”, по речи апостола Јована, недостаје и оно отачко: „ми проповедамо слово практично (λογον επιπρακτον) и праксу словесну (πραξιν ελωγιμον)”.

Живот и дело Светога Саве нам говоре да реч Цркве не сме да буде нечовекољубива. Прво и основно сведочанство које Православна Црква треба да пружи савременом разбијеном, и унутар све подељеном и сукобљеном свету, јесте сведочење љубави. Говорећи, међутим, о љубави, ми говоримо о Богу, јер по светоме Јовану Богослову „Бог је љубав”. Ако се само по себи разуме да ово сведочење јесте дужност целог Хришћанства, треба нагласити да се исправно слављење Бога не може постићи без исправног и аутентичног поимања љубави. Аутентична љубав која се изражава у јединству личности Свете Тројице, несебична је. Свака личност Свете Тројице јесте савршени Бог. Према томе заједница љубави личности Свете Тројице не може се схватити као тежња за себичним узимањем, него као израз пуноће и некористољубиве заједнице. С друге стране, сваки покрет Божији ка споља, као слободна пројава заједничке енергије личности Свете тројице, има карактер несебичног даривања и снисхођења. Ово учење које су формулисали васељенски сабори и велики оци Цркве, Црква је сачувала уз велике жртве до данас, не због тога што је то Богу потребно и што је Бог долазио у опасност, него зато што од ове истине зависи спасење човеково.

Живот и дело Светога Саве нам говоре да Црквена реч не сме да буде својеврсно препродавање, то јест речи Светога Писма и Светих Отаца не смеју да се користе само као цитати који покривају недостатке самвременог, стваралачког богословља. Често чујемо проповеди у којима се ређају библијске и светоотачке изреке, а да при том оно што се изговара звучи монотono и немоћно да пренесе дух Светога Писма и Отаца Цркве. Ту постоји опасност потпуног отуђења од виталности истине јеванђеља и стварања анахроног музеолошког амбијента. Речи Светога Писма и ставови Светих Отаца треба да нађу своје место и продужетак у савременој црквеној речи, и то не као стерилно

понављање одређених цитата, него пре свега кроз прилагођавање увек актуелног и увек новог духа захтевима и посебностима нашега доба.

Живот и дело Светога Саве нам говоре да Црквена реч не сме да буде лажна. Ако хоћемо да реч Цркве буде истинита, морамо захтевати и унутрашњу доследност. Само тада наша реч може бити непосредна, жива и истинита, када се не мења под утицајем наше личне несавршености и себичности. Јер ако реч нашега унутрашњег бића није истинита, ми нећемо бити способни да аутентично протумачимо реч Божију. Реч Цркве ће тада у великој мери остати страна и пролазна не само онима којима је упућена, него и онима који је изговарају и другима упућују. Црквена реч може и мора да превазилази људске немоћи и да буде спасоносна за свет само онда када бива реч Божија и реч истине. Тада постаје „оштрија од свакога двосјеклога мача и природе све до раздиобе душе и духа, зглобова и сржи и суди намјере и помисли срца”. Тако може да дејствује пре свега у онима који је произносе, а потом и у онима који је примају.

Та реч тражи читаво срце човеково и она одсеца сваку клицу психопатолошких структура или болесних циљева. Стога је неопходно да сви ми идемо путем странствовања – (деканики) странствовања у односу на разне идеологије и психолошке самообмане. Потребно је да идемо путем филокалијског трезвеноумља, то јест да будемо непрестано духовно будни, што ће нам помоћи да искоренимо своју индивидуалну саморелигију и да принесемо своју слободу вољу Духу Утешитељу. Заиста, то није лак подвиг. То је, међутим, једини пут који даје могућност нама и нашој црквеној речи, да створи визију; једину визију на коју имамо право као хришћани, визију, да заједно са Светим Јованом Богословом, једним устима и једним срцем кличемо: „да дођи Господе Исусе”.